

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан педагогічного факультету
Олефіренко Т.О. _____

«08» вересня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
Вибіркової навчальної дисципліни
СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ
освітнього ступеня магістра
галузі знань 01 Освіта
спеціальність 012 Дошкільна освіта
шифр ВВ 1.2.01

Київ - 2021

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Сімейне консультування», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова
«27» квітня 2017 року, протокол №10.

Розробник програми: Сняткова Т.М. викладач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості «30» серпня 2021 р., протокол №1.

Завідувач кафедри

Цвєткова Г.Г.

I. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань (шифр, назва) 01 освіта	Кількість кредитів ЄКТС – 4		<p>Методи навчання: словесні – лекція, пояснення, бесіда; практичні – виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць; самостійне вивчення теоретичного матеріалу, конспектування джерел та їх аналіз, розробка структурно-логічних схем, таблиць.</p> <p><i>Методи та форми дистанційного навчання</i></p> <p>☐ система Moodle НПУ імені М.П. Драгоманова https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=2409 ; ☐ інтернет-конференція Google Meet https://meet.google.com/rax-zhxj-azn</p> <p>Форми поточного контролю: – усне опитування, виконання завдань, перевірка самостійної роботи.</p> <p>Форми поточного контролю дистанційного навчання: чат-заняття; методи письмового контролю (тести); методи самоконтролю (самоаналіз). Модульний контроль – письмова модульна контрольна робота.</p> <p>Форма підсумкового контролю: <i>Залік</i> <i>Залік дистанційного навчання: (інтернет-трансляція).</i></p>
Спеціальність (код, назва) 012 дошкільна освіта	Загальна кількість годин - 120		
Освітній рівень: бакалавр	Денна		
	Заочна		
	Лекції:		
Статус дисципліни вибіркова	22	10	
	Практичні заняття:		
	-	-	
	Семінарські заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: I	20	6	
	Лабораторні заняття:		
Семестр: : II - III (денна); II - III (заочна)	-	-	
	Індивідуальна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 - самостійна робота: 10	-	-	
	Самостійна робота:		
Мова навчання українська	78	104	
Передумови навчання загальна, дитяча, педагогічна психологія, психологія сім'ї, педагогічна психологія, основи консультування психодіагностика.	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
	1/3	1/10	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні теоретичні положення та поняття, основні методики та процедури в галузі сімейного консультування.

Міждисциплінарні зв'язки: Сімейне консультування тісно пов'язане з загальною, віковою та педагогічною психологією, психологією особистості, психологічним консультуванням, психотерапією тощо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Сімейне консультування» є орієнтування студентів у змісті сімейного консультування, їх оволодіння основними навичками роботи сімейного психолога-консультанта; підготовка фахівців до проведення консультування з проблем сім'ї та шлюбу, здатних розв'язувати складні завдання в галузі сімейного консультування, забезпечення професійної компетентності з проблем організації психологічної підтримки та допомоги сім'ї, а також з підготовки та проведення сімейного консультування в ЗДО.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Сімейне консультування» є:

- на основі сучасного стану наукового знання познайомити студентів з психологічними механізмами основних процесів, що відбуваються в сім'ї;
- допомога студентам у засвоєнні сутності психологічного консультування і сімейного консультування зокрема;
- визначення ролі психолога-консультанта у процесі сімейного консультування;
- сформувати у майбутніх психологів знання про шляхи надання психологічної допомоги сім'ї;
- виявлення основних причин, з якими подружжя звертається до психолога-консультанта;
- ознайомити студентів з основними феноменами, які представлені в практиці психологічного консультування сім'ї, з основними методами діагностики і їх практичним застосуванням.
- допомога студентам у виборі найбільш ефективних психотехнік під час роботи з подружжям.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- предмет та об'єкт сімейного консультування;

- основні методи, що застосовуються у процесі сімейного консультування;

- напрямки сімейного консультування;

- конкретні методики психологічного консультування;

- проблеми сімейного консультування

уміти:

- надавати психологічну допомогу у вигляді консультації різним верствам

- населення;

- застосовувати методи консультативної допомоги;

- проводити психологічне консультування в таких сферах, як сім'я і шлюб;

- застосовувати сучасні методи і техніку психологічного консультування.

II. Основні результати навчання і компетентності, які вони формують:

№	Результати навчання	Компетентності
1.	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - методологічні і теоретичні засади психологічної практики в галузі сімейного консультування; - основні принципи сімейного консультування; - перспективні цілі і завдання сімейного консультування; - динаміку і структуру консультативного процесу: етапи і стадії. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - творчо і самостійно підходити до розв'язання проблемних ситуацій, які виикають у процесі взаємодії з клієнтами; - висувати гіпотези про характер проблем клієнта; - аналізувати приклади прояву терапевтичних ефектів в сімейному консультуванні. 	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність аналізувати та інтерпретувати напрацювання в галузі психології сім'ї, доцільно застосовувати отримані знання у власній професійній діяльності.</p> <p>Здатність організувати психологічну підтримку сім'ї, яка потребує допомоги фахівця.</p> <p>Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.</p> <p>Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.</p> <p>Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p>

2.	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні методи роботи з найбільш типовими формами запиту стосовно роботи психолога з сім'єю, види і прийоми психологічної допомоги в роботі з сім'єю. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - користуватися сучасною методологією аналізу сімейних проблем і явищ; орієнтуватися в проблемах сім'ї, які стосуються її функціонування, особливостей психологічного клімату сім'ї та його впливу на формування повноцінної особистості дитини дошкільного віку. 	<p><i>Здатність</i> до реалізації різноманітних психологічних підходів та концепцій у практичній діяльності з дітьми; визначати стратегічні цілі, завдання та концепцію діяльності практичного психолога в освітянській галузі</p>
3.	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - професійно значущі якості майбутнього психолога-дошкільника для взаємодії з родиною: толерантності, емпатії, спостережливості, співчуття, відповідальності тощо; - вимоги до особистості та професійних характеристик практикуючого психолога. <p>Вміти: забезпечити належний рівень психічного здоров'я, соціально-психологічний захист і підтримку індивідуального розвитку членів родини.</p>	<p><i>Здатність</i> здійснювати рефлексію власних професійних можливостей, особистісних якостей; користуватися основними методами діагностики і їх практичним застосуванням; реалістично та оптимістично ставитися до себе, спокійно сприймати невдачі, долати труднощі, вірити у власні сили</p>

III. Тематичний план дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	се м	лаб	с. р		л	п	сем	інд	с. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
Змістовий модуль 1. Сім'я як соціальний інститут і об'єкт психологічного впливу.												
Тема 1. Психологія сімейних стосунків як розділ психології .	8	2	-	2	-	4	17	2	-	-	-	15
Тема2. Основні характеристики сучасної сім'ї.	10	2	-	2	-	6	15	-	-	-	-	15
Тема 3. Перинатальна культура сім'ї	14	2	-	2	-	10	17	2	-	-	-	15
Тема 4. Основні психолого-педагогічні моделі батьківсько-дитячих взаємин	14	2	-	2	-	10	17	-	2	-	-	15
Тема 5. Сім'я як розвиваюче середовище для дитини особливими потребами	14	2	-	2	-	10	12	2	-	-	-	10
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	60	10	-	10		40	36	6	2	-		70
Змістовий модуль 2 Специфіка організація психологічної підтримки сім'ї.												

Тема 1. Сімейне консультування як психологічна допомога	14	2	-	2	-	10	12	2	-	-	-	10
Тема 2. Особистісний та професійний аспекти підготовки до професійної діяльності.	16	4	-	2	-	10	12	-	2	-	-	10
Тема 3. Взаємодія психолога з батьками вихованців закладу дошкільної освіти.	16	4	-	2	-	10	12	-	2	-	-	10
Тема 4. Психологічне консультування сімей, в яких виховуються діти з особливими освітніми потребами.	16	2	-	4	-	8	6	2	-	-	-	4
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	62	12	-	10	-	38	42	4	4	-	-	34
<i>Усього годин</i>	120	22	-	20	-	78	120	10	6	-	-	104

№ з/п	4.1 Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		вс ьо го	в ле т. кц ч. ій
	Змістовий модуль І.		
	Сім'я як соціальний інститут і об'єкт психологічного впливу.		
	Тема 1. Психологія сімейних стосунків як розділ психології.		
1.1	Предмет і проблематика психології сімейних стосунків. Шлюб і сім'я в історії суспільства. Національні особливості сімейних взаємин. Типи сімей в європейській культурі. Етнічні та конфесійні особливості сімей.	8	2
	Тема 2 Основні характеристики сучасної сім'ї.		
1.2	Сутність і структура сім'ї Функції сім'ї. Різноманітні категорії сучасних сімей. Основні форми шлюбно-сімейних взаємин. Психологічне здоров'я сучасної сім'ї. Соціально-психологічна модель сімейних стосунків.	10	2
	Тема 3. Перинатальна культура сім'ї.		
1.3	Зміст і основні поняття «перинатальна культура». Основні напрями і шляхи формування перинатальної культури взаємин. Стадії життєвого циклу сім'ї. Батьківська компетентність та її фактори.	14	2
	Тема 4. Основні психолого-педагогічні моделі батьківсько-дитячих взаємин.		
1.4	Основні теоретичні підходи до розуміння ролі і змісту дитячо-батьківських стосунків. Українська народна педагогіка про розвиток дитини в сім'ї. Найбільш типові помилки батьків у вихованні дітей. Сім'я і дитина: вікова динаміка стосунків.	14	2
	Тема 5. Сім'я як розвиваюче середовище для дитини з особливими потребами.		
1.5	Діти з особливими потребами. Здоровий психологічний клімат як гарантія гармонійного розвитку дитини з обмеженими можливостями. Основні типи відносин батьків до хворої дитини. Види психологічної допомоги сім'ї хворої дитини.	14	2

	МОДУЛЬ II . Організація психологічної підтримки сім'ї психологом освітньої установи.		
2.1	<p>Тема 1. Сімейне консультування як психологічна допомога.</p> <p>Історичні корені сімейної психотерапії та сімейного консультування.</p> <p>Функції психологічного консультування щодо сімейних проблем: просвітницько-інформативна і терапевтична.</p> <p>Відмінні ознаки сімейного консультування та сімейної психотерапії.</p> <p>Порівняльний аналіз сімейного та індивідуального консультування.</p> <p>Діяльність практичного психолога щодо надання психологічної допомоги сім'ї: психологічна діагностика, психологічне консультування, психотерапія і психологічний тренінг.</p>	16	4
2.2	<p>Тема 2. Особистісний та професійний аспекти підготовки до професійної діяльності майбутнього психолога.</p> <p>Роль і місце психолога в психологічному консультуванні.</p> <p>Модель ефективного консультування.</p> <p>Система цінностей та емоційне вигорання психолога.</p> <p>Етика психологічної практики.</p> <p>Оцінка результатів психологічного консультування.</p>	16	4
2.3	<p>Тема 3. Взаємодія психолога з батьками вихованців закладу дошкільної освіти.</p> <p>Зміст і форма роботи.</p> <p>Консультативна робота з батьками.</p> <p>Форми консультативної роботи.</p> <p>Вимоги до консультативної роботи.</p> <p>Підвищення рівня психологічної освіти батьків.</p>	16	2
2.4	<p>Тема 4. Психологічне консультування сімей, в яких виховуються діти з особливими освітніми потребами.</p> <p>Види взаємовідносин в сім'ях, де виховуються діти з особливими освітніми потребами.</p> <p>"Симбіотична єдність".</p> <p>"Емоційна ізоляція".</p> <p>Види соціальної та психологічної допомоги сім'ям дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>Психологічна корекція почуття образи у батьків по відношенню до хворої дитини.</p>	14	2

IV. Зміст дисципліни

4.2. *Плани семінарських та практичних занять.*

Семінарське заняття

Тема 1: Загальні засади організації психологічного консультування.

Мета вивчення: Обґрунтувати теоретичні та методологічні основи психологічного консультування. Визначити особливості проведення психологічного консультування.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: опорні схеми, конспекти лекцій.

Основні питання:

1. Консультування як особливий вид допомоги. Цілі консультування.
2. Види психологічного консультування
3. Завдання психологічного консультування.

Література: базова: 8, 12, 18, 30, 49, 59, 60; допоміжна: 1, 16, 18, 20.

Практичне завдання:

- підготувати реферат про етапи становлення психологічного консультування як одного з видів психологічної допомоги.;
- підготувати презентацію на тему: «Психологічне консультування як вид психологічної допомоги.»

Оцінювання:

За відповіді на теоретичні питання – 1-2 бали. За виконання практичного завдання – 2-3 бали.

Семінарське заняття

Тема 2: *Принципи сімейного консультування та вимоги до особистості сімейного консультанта.* Методи вивчення сімейних стосунків.

Мета вивчення: проаналізувати принципи сімейного консультування; визначити основні методи вивчення сімейних стосунків, з'ясувати основні причини звернення до сімейного психолога, схарактеризувати особистість сімейного консультанта.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: опорні схеми, конспекти лекцій, нормативні документи практичного психолога-консультанта.

Основні питання:

1. *Методи вивчення сімейних стосунків*
2. Методи вивчення дитячо-батьківських стосунків
3. Принципи сімейного консультування
4. Активізація ресурсів сім'ї.
5. Готовність сім'ї до гармонізації
6. Стан глобальної сімейної незадоволеності.
7. Вплив особистості консультанта

Література: базова: 9, 10, 19, 24, 25, 32, 42; допоміжна: 1, 12, 16.

Практичне завдання:

1. Скласти кросворд на тему "Функції сім'ї"
2. Скласти блок-схему "Життєвий цикл родини".

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ

1. Уявіть, що до Вас звернулися з таким проханням: "Минулого року Ви проводили з батьками з дослідницькою метою новий особистісний тест. Ми б хотіли мати його результати для картотеки нашого методичного кабінету" Якою буде Ваша реакція на це прохання? Чи припустимим є непрофесійне або некоректне використання психологічної методики? Відповідь обґрунтуйте. Зазначте, які етичні принципи могли бути порушені.

2. Уявіть, що до Вас звернулися з таким проханням: "Моя сусідка по кімнаті і гуртожитку вивчає психологію. Вона дала мені особистісний тест, за результатами якого я виявилась не спроможною до сімейного життя. Я дуже засмутилася з приводу цього і навіть перестала зустрічатися з другом". Якою буде Ваша реакція на це прохання? Чи припустимим є непрофесійне або некоректне використання психологічної методики? Відповідь обґрунтуйте. Зазначте, які етичні принципи були порушені.

3. Уявіть, що до Вас звернулися з таким проханням: "Для вдосконалення якості освіти у нашому дошкільному навчальному закладі нам потрібен тест інтелекту, який не враховує міжкультурних відмінностей і дозволяє виміряти вроджений потенціал дитини". Якою буде Ваша реакція на це прохання? Чи припустимим є непрофесійне або некоректне використання психологічної

методики? Відповідь обґрунтуйте. Зазначте, які етичні принципи могли бути порушені.

4. Уявіть, що до Вас звернулися з таким проханням: "Можеш дати мені бланки тесту Векслера або щось по готовності дитини до школи? Мій племінник наступного тижня іде до школи і буде проходити обстеження. Мені хотілося б трішки позайматися з ним, щоб той зміг пройти". Якою буде Ваша реакція на це прохання? Чи припустимим є непрофесійне некоректне використання психологічної методики? Відповідь обґрунтуйте. Зазначте, які етичні принципи могли бути порушені.

5. Уявіть, що до Вас звернулися з таким проханням: "Вчора ввечері я відповів на питання інтелектуального тесту, опублікованого у журналі "Полезные советы" і одержав IQ рівне 80. Я думаю, що психологічні тести безглузді." Якою буде Ваша реакція на це прохання? Чи припустимим є непрофесійне або некоректне використання психологічної методики? Відповідь обґрунтуйте. Зазначте, які етичні принципи могли бути порушені.

РІШЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

1. Артур, 7-річний хлопчик. Дома, в сім'ї він нудиться. Він створив для себе свій Власний світ. По дорозі до школи, яка лежить через сад, він розмовляє із квітами. В своїх думках він літає у хмарах; любить вітер. Він вигадує для себе різноманітні дивовижні запитання. "Я лечу разом із сонцем" - з такими словами зустрічає бабусю і дідуся, які піклуються про хлопчика в той час, коли його батьки від'їжджають у відрядження (останнє трапляється часто).

Оскільки він завжди у своїх мріях, то часто запізнюється до школи, із школи вертається також із запізненням. Однокласники його не сприймають, сміються, знущаються, нерідко - б'ють. У нього не має друзів, хлопчик завжди покладається виключно на себе.

Проаналізуйте ситуацію, особистість хлопчика та його психологічні проблеми. Якої допомоги потребує хлопчик? Надайте психологічні рекомендації

2. Із розповіді матері: "Моєму синові було 7 років, коли, вертаючись зі школи, він побачив, як старшокласники щось вимагали від молодших дітей, а потім жорстоко їх побили на очах в інших дітей. Син дуже злякався та прибіг додому. З того часу він боїться ходити сам до школи, виходити на вулицю, мотивуючи це тим, що його поб'ють ті ж хлопці. Я його довго переконувала, ходила з ним на вулицю, проводжала до школи. З того часу пройшло вже два роки. Син самостійно ходить до школи, але як тільки я прошу його сходити у

магазин, який знаходиться біля дому, чи ще кудись, він починає плакати та казати, що боїться зустрічі з тими хлопцями. Як ви порадите діяти?"

Проаналізуйте ситуацію, яка сталася два роки тому, а також ту, яка склалася зараз. Надайте психологічні рекомендації

3. До психолога звернулася жінка зі скаргами на доньку Таню 8 років. Зі слів мами, Таня безвідповідальна та безвольна. Мати вважає, що відсутність цих якостей свідчить про психічну патологію та просить обстежити дівчинку. Коли Таня приходить зі школи, вона бавиться з іграшками, їсть солодке, замість того, щоб робити уроки та обідати. Мати приходять з роботи об 19 годині. Таня весь час знаходиться сама вдома. Мати часто дзвонить з роботи та намагається контролювати, але це не дає результатів. Вказівки дівчинка не виконує. Зрештою мати заховала всі іграшки, фарби. Тоді Таня почала дряпати скатертину під час обіду, обгризати нігті, постійно смочче великий палець руки. Мати запідозрила психічне захворювання та звернулася по допомогу. Сама мати закінчила школу із золотою медаллю. Вона виросла у великій родині, в хаті завжди було людно. "Зі мною ніхто не займався, я все робила сама".

Сформулюйте психологічну гіпотезу стосовно причин поведінки дівчинки? Чи потрібне психологічне обстеження дитини, чи достатньо психологічної консультації? Яка психологічна допомога можлива.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Основні етапи процесу соціально-психологічного дослідження шлюбносімейних стосунків.
2. Еволюція шлюбно-сімейних відносин в історії людського суспільства.
3. Сім'я як агент соціалізації. Особливості соціалізації дитини у сім'ї в сучасному світі.
4. Виховний потенціал сім'ї: чинники впливу сім'ї на розвиток дитини, стилі сімейного виховання.
5. Психологічні аспекти розвитку і становлення особистості дитини в неповній сім'ї.
6. Розвиток особистості дитини в дисфункційній сім'ї.
7. Особливості спілкування у сім'ї. Специфіка змістовного аспекту параметрів сімейного спілкування.
8. Сімейні конфлікти: причини і шляхи розв'язання.
9. Просвітницька і профілактична робота психолога ЗДО з родиною.
10. Мета і завдання психологічного консультування,
11. Порівняльний аналіз психологічного консультування, психокорекції, психодіагностики і психотерапії.

12. Дошкільне дитинство: проблеми соціалізації та збереження психічного здоров'я.
13. Інтерв'ю як основний метод психологічного консультування.
14. Тестування в практиці психологічного консультування.
15. Роль батьківського сприйняття захворювання в процесі соціальної реабілітації дитини-інваліда.
16. Види психологічної допомоги сім'ї хворої дитини.
17. Проаналізуйте відмінності сім'ї та інших малих соціальних груп.
18. Структура сім'ї та системи її підтримки.
19. Охарактеризуйте психологічні проблеми кожної фази сімейного циклу.
20. Наведіть приклади психологічних механізмів впливу батьків на дітей.
21. Робота психолога з сімейними причинами дитячої тривожності і дитячих страхів.
22. Дайте коротку характеристику переважним типам виховання в сім'ях з дітьми з обмеженими можливостями.
23. Національні особливості сімейних взаємин.
24. Типи сімей в європейській культурі.
25. Сучасні дослідження сімейно-шлюбних стосунків.
26. Етнічні та конфесійні особливості сімей.
27. Види взаємостосунків у сім'ях, де виховуються діти з особливими потребами.
28. Мета і завдання сімейного консультування. Основні види сімейного консультування.
29. Порівняльна характеристика видів консультативної допомоги сім'ям. Класифікація та сутність принципів роботи сімейного консультанта.
30. Професійно важливі риси сімейного консультанта.
31. Загальні питання підготовки до психологічного консультування.
32. Оформлення документації в процесі сімейного консультування.
33. Порівняльна характеристика схем проведення сімейного консультування за різними авторами (Немов Р., Ейдемільер Е., Кленер). Спільні та відмінні ознаки.
34. Особливості діагностичного етапу сімейного консультування. Основні техніки та прийоми, що використовуються консультантом на даному етапі.
35. Особливості етапу надання рекомендацій у сімейному консультуванні. Основні правила ефективності та прийоми надання рекомендацій клієнту.
36. Загальна схема сімейної психодіагностики, сфокусованої на дитині (за А.Бодаєвим, В.Століним).
37. Спеціальні прийоми та техніки сімейного консультування.
38. Основні труднощі, з якими може зустрітись консультант на різних етапах сімейного консультування.
39. Сутність психологічної (психотерапевтичної) моделі допомоги сім'ї.

- 40.Класифікація та сутність принципів роботи сімейного консультанта.
- 41.Професійно важливі риси сімейного консультанта.
- 42.Оформлення документації в процесі сімейного консультування.
- 43.Порівняльна характеристика схем проведення сімейного консультування за різними авторами. Спільні та відмінні ознаки.
- 44.Особливості діагностичного етапу сімейного консультування. Основні техніки та прийоми, що використовуються консультантом на даному етапі.
- 45.Особливості етапу надання рекомендацій у сімейному консультуванні. Основні правила ефективності та прийоми надання рекомендацій клієнту.
- 46.Спеціальні прийоми та техніки сімейного консультування.
- 47.Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену. Структура сім'ї. Форми сім'ї.
- 48.Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Шлюб і сім'я в історичному ракурсі.
- 49.Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Основні поняття психології сім'ї.
- 50.Основні функції сім'ї. Параметри сімейної системи. Класифікація типів сімей.
- 51.Характеристика типології сімей. Характеристика моделей сімей.
- 52.Компоненти становлення психологічно здорової сім'ї. Молода сім'я і діти.
- 53.Типові міжособистісні конфлікти у одружених. Конфлікти у взаємодії батьків і дітей. Психологічне консультування конфліктних родин. Попередження подружніх конфліктів.
- 54.Методи вивчення сім'ї. Комплексний підхід у роботі з сім'ями. Індивідуальний підхід у роботі з сім'ями. Комунікативний підхід у роботі з сім'ями. Інтегративний підхід у роботі з сім'ями.
- 55.Сімейна терапія. Сімейна психопрофілактика. Сімейне консультування.
- 56.Психолого-педагогічні проблеми розлученої сім'ї. Розвиток і поведінка дітей із розлучених сімей. Методики роботи із розлученими сім'ями.
- 57.Типи жорсткого поводження з дитиною. Насильницька поведінка батьків. Способи подолання сімейних конфліктів.
- 58.Профілактика насильства над дитиною в сім'ї. Фізичне та психологічне насильства над дитиною в сім'ї. Юридичні аспекти насильства над дитиною в сім'ї.
- 59.Психологічні проблеми першого періоду життєдіяльності молодої сім'ї. Психологічна підготовка до виконання материнських і батьківських функцій.
- 60.Становлення сімейної психології як наукової дисципліни. Співвідношення понять «шлюб» та «сім'я». Структура сім'ї.

- 61.Значення дошлюбного та передшлюбного періоду для майбутніх шлюбносімейних стосунків. Місце сім'ї та шлюбу у системі цінностей молодих людей та старших поколінь.
- 62.Типологія мотивів вступу у шлюб. Феномен любові та її типи.
- 63.Основні складові готовності до шлюбу. Ідеалізація партнера по шлюбу.
- 64.Завдання та особливості молодої сім'ї (залежність від батьківської сім'ї, народження дитини тощо). Вплив гендерних стереотипів на сімейні стосунки. Механізми інтеграції сім'ї.
- 65.Поняття «задоволеності», «успішності» та «стабільності» сімейних стосунків. Подружжя сумісність та її рівні. Подружжя адаптація та розподіл ролей у сім'ї.
66. Мати та дитина: пренатальна єдність. Феномени батьківства та материнства. Криза батьківства.
67. Неправильні установки щодо сімейного виховання. Типи сімейного виховання. Типи батьків та матерів. Роль бабусі та дідуся у вихованні дитини.
- 68.Використання проєктивних методик для діагностики сімейних взаємин («Будинок, дерево, людина», «Малюнок сім'ї», розфарбування психодіагностичних діаграм, метод незакінчених речень, інтерв'ю «Чарівний світ», вивчення ігрових переваг дітей тощо).
- 69.Психодіагностика подружніх взаємин («РОП», опитувальник «Шкала сімейної адаптації та згуртованості», методика «Мій лист чоловіку/дружині» та інші).
- 70.Діагностика дитячо-батьківських взаємин («PARI», «Аналіз сімейних взаємостосунків», методика діагностики батьківського ставлення, методика діагностики самотності у сім'ї тощо).

ТЕСТОВІ

ЗАВДАННЯ

Тестові завдання з простим множинним вибором:

Виберіть правильну відповідь.

1. Найпоширенішою моделлю сім'ї в Україні є:

- а) розгалужена;
- б) неповна;
- в) нуклеарна;
- г) інше.

2. Вивчення структури сім'ї можливе через:

- а) виявлення статусу індивідів, які її складають;
- б) аналіз міжособистісних стосунків в сім'ї;
- в) виявлення кількісного складу групи;
- г) виявлення індивідуального складу групи;

д) інше.

3. Функціями дошлюбного періоду є:

- а) накопичення спільних вражень та переживань;
- б) знайомство один з одним;
- в) прогнозування та проектування сімейного життя;
- г) інше.

4. У щасливих сім'ях подружжя найчастіше поєднує:

- а) взаємна любов до дітей;
- б) розуміння того, що шлюб є Святим;
- в) дружба;
- г) інше.

5. Основними підсистемами сім'ї є:

- а) прабадьки;
- б) батьки;
- в) сиблінги;
- г) інше.

6. Особливості виховної функції сім'ї:

- а) матеріальне забезпечення;
- б) сприяння становленню і розвитку дитини;
- в) психологічний захист дитини.
- г) інше.

7. Авторитарний стиль стосунків у сім'ї:

- а) жорстка регламентація поведінки;
- б) емоційна розбіжність між батьками і дитиною; в) відсутність взаємодопомоги.
- г) інше.

8. Стиль стосунків мирного співіснування на засадах невтручання:

- а) дистанціювання від дітей, мінімальні вимоги до поведінки;
- б) завищені вимоги до поведінки;
- в) співробітництво батьків і дітей.
- г) інше.

9. Демократичний стиль стосунків дітей і батьків:

- а) домінуюче прагнення батьків до раннього навчання дошкільнят;
- б) спілкування з дитиною "на рівних", як із дорослим;
- в) вседозволеність
- г) інше.

10. Стиль вільного виховання у родині:

- а) дотримання моральних норм і духовних традицій;
- б) обмеженість прав дітей;
- в) виховання за принципом "роби, що хочеш",
- г) інше.

V. Контроль якості знань студентів.

5.1. Форми і методи поточного контролю

Форми поточного контролю: лекція (традиційна, проблемна, лекція-диспут) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари та практичні заняття.

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- методи усної перевірки результатів навчання: бесіда, виступ, пояснення, аналіз тексту, схем тощо;
- методи письмової перевірки результатів навчання: контрольні роботи (завдання), індивідуальне науково-дослідне завдання, тестування тощо;
- методи практичної перевірки - проведення наукового дослідження, моделювання педагогічної ситуації тощо.

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми поточного контролю:

- Система Moodle - це платформа, на якій розміщені навчальні матеріали, реалізовується спілкування "студент-студент", "студент-викладач", контролюються знання студентів, але й здійснювати управління освітнім процесом.
- Google Meet – проведення дистанційних конференцій, лекційних, семінарських та лабораторних занять, інших форм навчальних занять, проведених за допомогою засобів телекомунікацій і інших можливостей "Всесвітньої павутини".

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи навчання за допомогою взаємодії слухача з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання).* Для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою

різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друковані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж.

➤ *Методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного студента з одним викладачем чи одного студента з іншим студентом (навчання "одиндо одного").* Ці методи реалізуються в дистанційній освіті в основному за допомогою таких технологій, як телефон, звичайна та електронна пошти; методи, в основі яких лежить надання студентам навчального матеріалу викладачем чи експертом, при якому студенти не відіграють активної ролі у комунікації (навчання "один до багатьох").

➤ *Методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу (навчання "багато до багатьох").*

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, колоквиуми.

➤ *Методи письмового контролю:* тести.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних

	завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

**Шкала оцінювання результатів ПОТОЧНИХ
(СЕМЕСТРОВИХ) видів навчальної діяльності: національна
та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для оцінювання результатів поточних (семестрових) видів навчальної діяльності
54-60	A	відмінно
48-53	B	добре
42-47	C	
39-41	D	задовільно
36-38	E	
21-35	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання окремих видів навчальної діяльності
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Шкала оцінювання результатів ЕКЗАМЕНУ:
національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
36-40	A	відмінно

32-35	B	добре
28-31	C	
26-27	D	задовільно
24-25	E	
14-23	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-13	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
65-69	D	
60-64	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Форми поточного контролю: лекція (традиційна, проблемна, лекція-диспут) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (Power Point – Презентація), семінари, практичні та лабораторні заняття.

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми поточного контролю:

Система Moodle - тести/завдання.

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи навчання за допомогою взаємодії слухача з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання).* Для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друковані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж.

➤ *Методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного*

студента з одним викладачем чи одного студента з іншим студентом (навчання "одиндо одного"). Ці методи реалізуються в дистанційній освіті в основному за допомогою таких технологій, як телефон, звичайна та електронна пошти; методи, в основі яких лежить надання студентам навчального матеріалу викладачем чи експертом, при якому студенти не відіграють активної ролі у комунікації (навчання "один до багатьох").

➤ Методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу (навчання "багато до багатьох").

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи письмового контролю:* тести.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.2. **Форми і методи підсумкового контролю: екзамен (письмовий).**

У процесі оцінювання підсумкових навчальних досягнень студентів застосовується метод письмового контролю.

Форми підсумкового контролю дистанційного навчання: Екзамен (інтернет-трансляції).

У процесі оцінювання підсумкових освітніх досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

VI Навчально-методична картка дисципліни «Сімейне консультування»

Разом: 120 год. (4 кредити), із них 22 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 78 год. – самостійна робота, вид контролю – залік.

Семестр I		
	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II
Назва модуля	Сім'я як соціальний інститут і об'єкт психологічного впливу.	Специфіка організація психологічної підтримки сім'ї.
Кількість балів за модуль	40 балів	40 балів
Види поточного контролю	МКР 1 10 балів	МКР 2 10 балів
Всього	100 балів	
Підсумковий контроль	залік	

VII. Основні і допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні:

1. *Александров А. А. Современная психотерапия: Курс лекцій / А. А. Александров. СПб.: Академический проект, 1997. 335 с.*
2. *Андреева Т. О. Семейная психология: учеб. Пособие / Т. В. Андреева. СПб.: Речь, 2005. 436 с.*
3. *Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика: (учеб. пособие) t /А.Ф.Бондаренко.-К.:Укртехпрес, 1997.-216с.*
4. *Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості / О. Ф. Бондаренко. Харюа,1996. 237 с.*
5. *Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: курс лекцій / О.І. Бондарчук. Київ: МАУП, 2001. 96 с.*
6. *Браун Дж. Консультирование: Теория и практика семейной психотерапии / Браун Дж., Т. Кристинсен. СПб,: Питер, 2001. 352 с.*
7. *Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: учебник для ВУЗов / Л. Ф. Бурлачук, СПб.: Питер, 2005.351 с.*
8. *Варга А. Л. Системная психотерапия. Краткий лекционный курс /А. Л. Вага.СПб.: Речь, 2001.144 с.*
9. *Дружинин В. И. Психология семи / В. Н. Дружинин. - 3-е изд. - СПб.: Питер, 2008. -176 с: ил.*
9. *Кісарчук З. Г. Психологічна допомога сім'ї: навч. посібник / З. Г. Юсарчук, О. І. Єрмусевич. Київ: Главник, 2006. 128 с.*

10. *Клюева Н. В.* Психолог и семья: диагностика, консультации, тренинг / Н. В. Клюева. Ярославль: Академия развития, 2001. 160 с.
11. *Ковалев С. В.* Психология современной семьи / С. В. Ковалева. Москва: Просвещение, 1988. 208 с.
12. Корольчук М. С. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло / за заг. ред. М. С. Корольчук. Київ.: Ніка-Центр, 2004. 400 с.
13. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування : навч. посіб. / Н. Ю. Максимова. - К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. - 304 с.
14. Мілютіна К. Л. Тренінг сімейного консультування // Психологічні тренінги. – К.: Шкільний світ, 2002. – 112 с.
15. Психологическая диагностика: учебник для вузов / Под ред. М. К. Акимовой, К. М. Гуревича. -СПб.: Питер, 2003.-652 с.
16. Психологія сім'ї: навч. посібник / за заг. ред. В. М. Поліщука. - Суми: Університетська книга, 2009.-282 с.
17. Психологічна допомога сім'ї: Навч. посіб.- У 3 кн.- К.: Главник, 2006.
18. Психологія сім'ї: навч. посібник / за заг. ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2009. 282 с.
19. Селшченко В. А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: навч. посібник / В. А. Семиченко, Заслуженюк В. С. Київ: Веселка, 1998. 214 с.
20. Словарь-справочник по психодиагностике / Л. Бурлачук, С. Морозов. СПб.: Питер, 2003. 528 с.
21. *Хомиц Г. О.* Основи психологічного консультування: навчальний посібник / Г. О. Хомиц, Р. М. Ткач. Київ: МАУП, 2004. 152 с.

Допоміжні:

1. Бейкер К. Теория семейных систем Мюррея Боуэна / К. Бейкер, А. Я. Варга. Москва: "Когито-Центр", 2005. 496 с "
2. *Волкова А. Н.* Методические приемы диагностики супружеских отношений / А. Н. Волкова, Т. М. Трапезникова / Вопросы психологии. - № 5. С. 110-116
3. *Гулина М. А.* Терапевтическая и консультативная психология / М. А. Гулина. СПб.: Речь, 2001. 252 с.
4. Збірник нормативно-правових документа психологічної служби та ПМПК системи освіти України. / Упоряд. В. Г. Панок, 1.1. Цушко, А. Г. Обухівська, Київ: Шк. світ. 2008. - 256 с

5. *Зидер Р.* Социальная история семьи в Западной и Центральной Европе / Р. Зидер, Москва, 1997. 299 с.
6. *Истратов О. Н.* Психодиагностика: коллекция лучших тестов / О. Н. Истратов. Ростов н/Д.: Феникс, 2006. 376 с.
7. Карзбановэ О. А. Психология семейных отношений: учебн. пособ. / О,А. Карабанова - М.: Самара: Изд-во СИОКПП, 2001.-119 с.
8. *Кон И. С.* Введение в сексологию / И. С. Кон. Москва: Медицина, 1989. 336 с.
9. Кузьм/нсышй А. І. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. / А І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. Київ .Знання, 2006. 324 с.
10. Люлтова Е. К. Тренинг общения с ребенком (период раннего детства) / Е. К. Пютова, Г. Б. Мони́на. - СПб.: Речь, 2002. -176 с.
11. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі / С. Д. Максименко р 2 т.]. Київ.: Форум, 2002. Т. 1-319 с; Т. 2.335 с.
12. Марковская И. М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми / И.М. Марковская. СПб.: Речь, 2005.150 с.
13. Мы и наша семья: Книга для молодых супругов / Сост. В. И. Зацепин, В. Д. Цымбалгок. Москва: Молодая гвардия, 1989. 416 с.
14. Основи практичної психології! В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. Київ: Пибідь. Трете стереотипне видання , 2006. 536 с.
15. Паллади Г. А Гигиена брака / Г. А. Паллади, М. И. Штемберг. Кишинев: Картя Молдовеняска, 1986.320 с.
16. *Панок Г.* Психологія життєвого шляху особистості: Монографія' Г. 8. Рудь. Київ: Ніка-Центр, 2006.280 с.
17. Психологические тесты для всей семьи / Сост. С. Д. Букин. Ростов н / Д.: Феникс, 2004.512 с.
18. Психологія: підручник / За ааг. ред. Ю. П. Трофімова. Київ: Яибідь, 2001. 560 с.
19. Психодиагностика и коррекция детей с нарушениями и отклонениями развития. Хрестоматия. Ред. В. М. Астапов. С. Петербург, "Питер", 2001. 320 с- (Коррекционная педагогика).
20. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. - Самара: Бахрах, 1998. -672 с.
21. *Сатир В.* Психотерапия семи / В. Сатир. - СПб.: Речь, 2000. -184 с.
22. *Туриніна О. П.* Практикум з психології: навч. посібник, / П. О. Туриніна Київ: МАУП, 2007. 328 с,
23. Тренінгові, соціал'бно-реабілігаційні і навчальні програми із формування здорового способу життя в учнівської і студентської молоді: метод,

посіб. / Кудрявцева Ю. В., Осадько О. Ю., Гулько О. М та ін.; За наук. ред. Панка В. Г., Городной Н. М., Лунченко Н. В. Київ.: Ніка-Центр, 2008. 180 С

24. *Эйдемиллер* Э. Г. Психология и психотерапия семьи / Э. Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис. СПб.: Питер, 1999. 656 с.

25. Психология семейных отношений: Курс лекций /Л. Б. Шнейдер. - №: АпрельПресс; ЭКСМО Пресс, 2000. Режим доступа: <http://www.humanities.edu.ru> 27. Режим доступа; library.iapm.edu.ua.

Електронні джерела

1. spf.zu.edu.ua/pdf/imm.pdf
2. <http://www.koob.ru/practicpsychology/>
3. <http://www.zipsiles.tu/psvi'psYlib/>
4. <http://library.evro-bit.ru/>
5. <http://www.allena.nl/d/psy/psY075.htm>
6. <http://www.lwirpx.com/files/hijmanilarian/psvcnology/practice/>